

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Aktywne doskonalenie – kompleksowe wsparcie dla szkół i przedszkoli we Wrocławiu

„Jak rozwijać twórcze myślenie uczniów?”

Trening twórczości

Maria Szecówka-Nowak
mszeczowka@yahoo.com

Wrocławskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli
Biuro projektu „Aktywne doskonalenie - kompleksowe wsparcie dla szkół i przedszkoli we Wrocławiu”

ul. Swoboda 73 a, 50-089 Wrocław
tel: (071) 795-50-84
fax: (071) 796-45-61

Pojęcie **twórczości**

Twórczość jako **dorobek** danej osoby

Twórczość jako **cecha** danej osoby - **KREATYWNOŚĆ**

2

Twórczość jako dorobek danej osoby

- Twórczy produkt - koniunkcja dwóch cech: **nowości i wartości** (Nęcka, 2001)
- „*Twórczość to proces prowadzący do nowego wytworu, który jest akceptowany jako użyteczny dla pewnej grupy w pewnym okresie*” (Stein)

KREATYWNOŚĆ

- Forma zachowania polegającego na tworzeniu **nowych i wartościowych** wytworów
- „Kreatywność jest zdolnością tworzenia zróżnicowanych i odkrywczych metod rozwiązywania problemów i organizacji materiału” (Fontana)

4

5

Czy wszyscy jesteśmy twórczy?

- Podejście elitarne

– twórczość jest domeną nielicznych „wybranych” (Simonton, 1988)

- Podejście egalitarne

– twórczość jest dostępna dla każdego człowieka (Guilford, 1978; Rogers, 1959)

6

Twórczość jako naturalna cecha ludzkiego umysłu

- R. Finke – badanie twórczego myślenia
- Eksperyment „Stwórz z wylosowanych figur jeden obiekt”

Cztery domeny twórczości, wyróżnione ze względu na rodzaj wartości i dominujący cel aktywności twórcy (Nęcka, 2001)

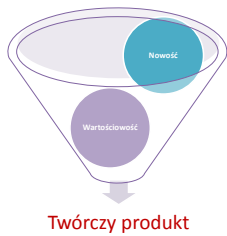
Grupa wartości	Cel	Domena twórczości
Wartości poznawcze	Prawda	Nauka
Wartości estetyczne	Piękno	Sztuka
Wartości pragmatyczne	Użyteczność	Wynalazczość
Wartości etyczne	Dobro	Działalność publiczna

Co stanowi kryterium oceny efektu
procesu twórczego?

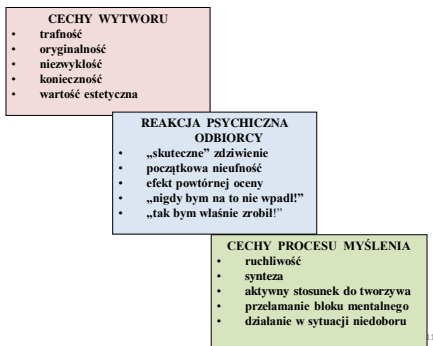
9

Kryteria twórczości

10

Triada kryteriów twórczości (Nęcka, 2001)

11

Kryteria twórczości

- **Kryteria jawne** (Explicit criteria)
 - obiektywnie stwierdzone (np. uznanie społeczne)
 - obiektywnie zmierzane (płynność, giętkość, oryginalność – wg Guilforda)
- **Kryteria ukryte** (Implicit criteria)
 - nie są wcześniej definiowane

12

Czym jest **twórczość**?

13

Definicje **twórczości** (Wertheimer)

- Umiejętność spojrzenia na dane zagadnienie z innego od dotychczasowego punktu widzenia

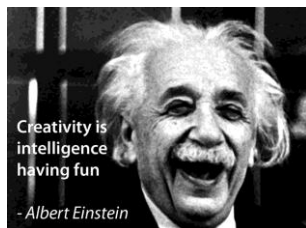

- Umiejętność kwestionowania i restrukturalizacji posiadanej wiedzy

14

Definicja **twórczości** (Torrance)

- Uwrażliwienie na problemy, niedostatki, luki w wiedzy, brakujące elementy, dysharmonię....

15

Definicja **twórczości** (Rickards)

- Osobisty, częściowo nieświadomy proces odkrywania, który prowadzi do nowych i ważnych sposobów rozumienia czegoś

16

Definicja **twórczości** (Weinman)

- Zdolność wyjścia poza to, co powszechne i oczywiste

17

Definicja **twórczości** (Amabile)

- Proces wytwarzania nowatorskich i użytecznych rozwiązań w jakiegokolwiek dziedzinie

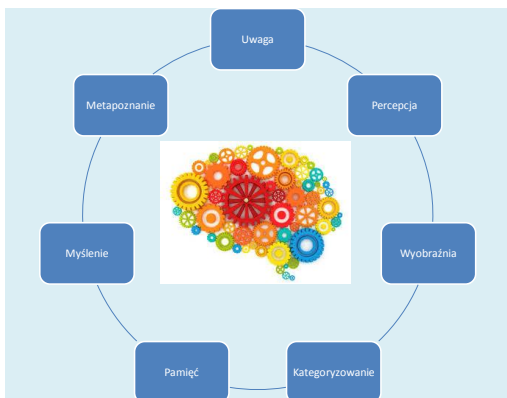

18

ROLA PROCESÓW POZNAWCZYCH W TWÓRCZOŚCI

19

Uwaga powoduje, że...

spostrzegana jest tylko część bodźców docierających do organów zmysłów

przypominaniu ulega jedynie część informacji zakodowanych w pamięci

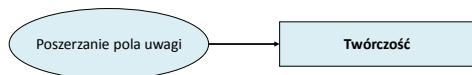
uruchamiany jest tylko jeden z wielu możliwych **procesów myślenia**

wykonana zostaje tylko jedna z wielu możliwych do wykonania **reakcji**.

21

Twórczość a uwaga (Mendelshon; Martindale)

- Twórcze myślenie polega na kojarzeniu odległych faktów

22

Jaki rodzaj **uwagi** sprzyja **twórczości**? (Kolańczyk)

Uwaga intensywna

- Obejmuje mało elementów (dobrze uświadomione)
- Towarzyszy motywacji telicznej

Uwaga ekstensywna

- obejmuje całe pole percepcyjne (elementy nieuświadomione)
- odpowiada motywacji paratelicznej

23

Twórczość a uwaga (Rawlings, Nęcka)

- osoby twórcze wykazują **mniejszą skuteczność działania filtra uwagi ADHD(?)**
- osoby twórcze wykazują **mniejszą skuteczność kontrolowania czynności jednoczesnych.**

24

Twórczość a percepcja

Percepcja to...

- proces aktywnego odbioru, analizy i **interpretacji** zjawisk zmysłowych
- nadchodzące informacje przetwarzane są na podstawie wiedzy zarejestrowanej w pamięci

25

Twórczy charakter systemu percepcyjnego

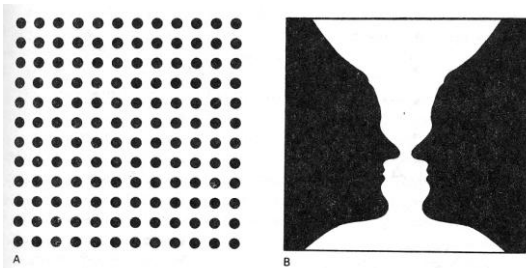

26

Prawa postaci

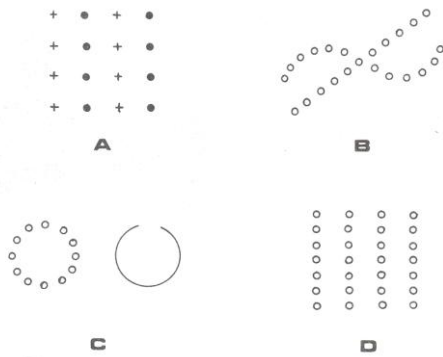
- Ludzie spostrzegają rzeczywistość **całościowo**
- Wyodrębnianie **figury** i tła

27

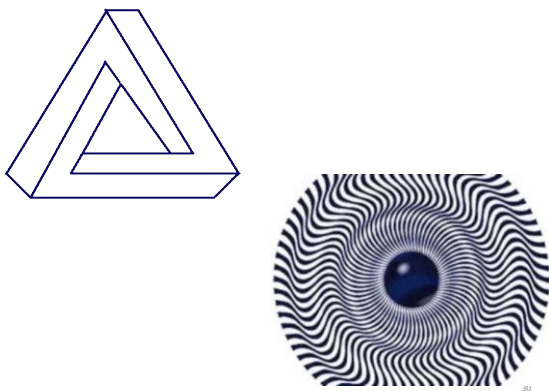
Rys. 12. Przykłady różnych form organizacji obrazu. (Według: L. Kaufman, 1979.)

28

Rys. 14. Przykłady ilustrujące prawa organizacji postaciowców

29

30

Twórczość a percepcja

- Miara kreatywności - stopień, w jakim osoba nadaje subiektywne interpretacje zwykłym bodźcom (Smith)
- Preferencje w zakresie spostrzegania:
 - a) rysunki złożone i niesymetryczne
 - b) proste i symetryczne
 (Barron, Welsh)

31

32

Twórczość a wyobraźnia

- Wyobrażenia odtwórcze
 - duża **wierność** właściwości realnie istniejących obiektów
- Wyobrażenia twórcze
 - nie mają one swych odniesień w rzeczywistości
 - „tworzenie czegoś z niczego”

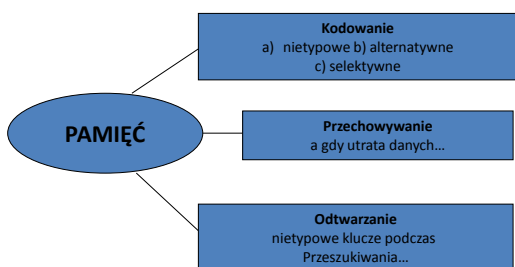
33

Wyobrażenia a procesy rozwiązywania problemów

- wybitni twórcy wykorzystywali wyobrażenia i myśleli za ich pomocą (Einstein, Galton, Watson i inni)
- wyobrażenia twórcza jest **naturalną predyspozycją umysłu** każdego człowieka

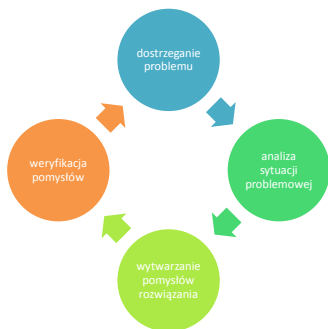
34

Twórczość a pamięć

35

Twórczość a myślenie Fazy rozwiązywania problemów

36

Twórczość a myślenie

Przeszkody w rozwiązaniu problemu:

- błędne nastawienie
- **fiksacja funkcjonalna**

37

Cechy myślenia twórczego

- aktywne podejście do problemu
- stosowanie analogii
- stosowanie metafor
- przewyższanie sztywnych nawyków i nastawień

38

EMOCJONALNE SKŁADNIKI PROCESU TWÓRCZEGO

39

Emocje filokreatywne (Kocowski)

- należą do nich np.: zaniepokojenie, radość, sympatia interpersonalna
- przyczyniają się do:
 - tworzenia nowych pomysłów
 - dostrzegania podobieństw
 - dokonywania uogólnień
 - ułatwiają dostęp do zasobów pamięci

40

Heinzen – dwa typy twórczości

- a) **proaktywna** – ma charakter dążeniowy, jest motywowana czynnikami wewnętrznymi i sterowana pozytywnymi emocjami
- b) **reaktywna** – ma charakter unikowy, jest motywowana czynnikami zewnętrznymi i sterowana emocjami negatywnymi głównie lękiem

41

Gordon - wyróżnił tzw. reakcję hedoniczną

- „cieple uczucie, że ma się rację”

Motywacja a **twórczość**

- motywacja **immanentna** - polega na czerpaniu satysfakcji z samej czynności tworzenia (Amabile)

46

- „Nagrody immanentne zawarte w czynnościach składających się na proces twórczy powodują, że **nie są wówczas potrzebne żadne nagrody zewnętrzne ani inne czynniki motywujące. Co więcej zewnętrzne nagrody mogą twórczości szkodzić**”

47

Csikszentmihalyi - stan „na fali”

- To swoisty **stan natchnienia** do wykonania danej czynności – niezależnie od jej znaczenia, ładunku twórczego lub innych okoliczności.

48

Jakie są warunki zaistnienia stanu „na fali”?

- a) czynność dobrze wyuczona
 - b) „poza nudą i lękiem”
 - c) wszystkie elementy zadania znajdują się pod naszą kontrolą
 - d) możliwy jest natychmiastowy odbiór informacji zwrotnych dotyczących efektów naszego działania
- *Tak motywowanej czynności możemy oddawać się długo, wydajnie i bez odczuwania negatywnych skutków, np.: zmęczenia ☺*

49

Ciekawość poznawcza jako motywacja do twórczości

- psychologowie dostrzegli motywujące właściwości bodźców np.: nowość, niespójność, nieregularność
- Badania wykazują, że osoby twórcze charakteryzują się nasiloną **potrzebą nowych bodźców**.

50

Ciekawość poznawcza jako motywacja do twórczości

- Aleksandra Tokarz motywowała osoby badane na trzy sposoby wyzwajając tzw.:
- a) **autonomiczną** motywację poznawczą („czyste” zaciekawienie)
 - b) **instrumentalną** motywację poznawczą (zaciekawienie czymś, co może się przydać)
 - c) motywację **zadaniową** (poczucie obowiązku lub spełnienie wymagań)

51

Motywacja osiągnięć a twórczość

- Motywacja osiągnięć może nawet szkodzić, twórczości...
- Zatem więcej osiągnięć na polu twórczości ten, kto do osiągnięć nie dąży, a jest **motywowany ciekawością i czerpie satysfakcję z samego faktu tworzenia**

52

Cechy osobowości a twórczość

- W modelu BIG FIVE
- Jedynie **otwartość na doświadczenie** koreluje pozytywnie ze zdolnościami twórczymi (McCrae)

53

Stwierdzono związki twórczości z takimi cechami jak:

- niezależność sądów
- autonomia jednostki
- szerokość zainteresowań
- „siła ego”
- wiara we własne możliwości
- wysoki poziom energii działania
- wrażliwość estetyczna
- tolerancja na bodźce wieloznaczne lub wewnętrznie sprzeczne
- preferencje wobec umiarkowanego ryzyka (nie boi się rozwiązań obarczonych wysokim ryzykiem odrzucenia)

54

Kreatywność

- „Esencją kreatywności nie jest posiadanie jakiegoś szczególnego talentu. O wiele bardziej liczy się tutaj **umiejętność zabawy**” J. Cleese

55

Kreatywność

- „Inwencja, kreatywność zaczyna się w **radosnym umyśle**, w którym jest mnóstwo wolnych skojarzeń” A. Morella

56

Jak rozwijać zdolności twórcze? (zasady wg Paula Torrance'a)

- Szacunek do niezwykłych pytań
- Szacunek wobec niezwykłych pomysłów
- Docenienie wartości pomysłów
- Możliwość działania bez oceny
- Związanie oceny z jej przyczynami i konsekwencjami

(za: Nęcka, 2005)

57

„Kreatywność to wymyślanie, eksperymentowanie, wzrastanie, ryzykowanie, łamanie zasad, **popelnianie błędów i dobra zabawa**” M.L.Cook

58

Jak rozwijać zdolności twórcze?

Trening twórczości - CEL PODSTAWOWY:

- Stymulowanie predyspozycji intelektualnych i osobowościowych umożliwiających twórcze funkcjonowanie

(Uszyńska-Jarmoc, 2005)

59

Cele treningu twórczości

(Uszyńska-Jarmoc, 2005)

CELE SZCZEGÓŁOWE:

- Praktyczne poznanie technik twórczego rozwiązywania problemów
- Rozwijanie podstawowych dyspozycji intelektualnych, sprzyjających twórczości na co dzień: zdolności twórczego myślenia, wyobraźni twórczej, ekspresji twórczej
- Wzmocnienie dyspozycji osobowościowych sprzyjających zachowaniom twórczym

60

Zasady prowadzenia treningu twórczości

(Szmidt 2001, Uszyńska-Jarmoc, 2005)

- Praca w grupach kilkuosobowych (zmieniających się)
- Zmiana aktywności, preferowanie zasady stymulowania aktywności różnorodnej np.: werbalnej, plastycznej, ruchowej
- Posługiwanie się różnymi środkami wyrazu (słowo, ruch, dźwięk, rysunek, pantomima)
- Łączenie poszczególnych ćwiczeń wspólnym problemem
- **Unikanie rywalizacji i ocen**
- Zadaniem każdego spotkania jest stymulowanie dyspozycji kreatywnych (zdolności poznawczych, osobowościowych i motywacyjnych)
- Czas każdego spotkania nie krótszy niż 3 godziny zegarowe

61

Bloki tematyczne treningu twórczości (Nęcka)

I umiejętności interpersonalne

II zdolności

III przezwycięzanie przeszkód

62

I - Umiejętności interpersonalne

- Przygotowanie uczestników do twórczego myślenia **grupowego**
- a) jedność grupowa
- b) komunikacja wewnątrzgrupowa
- c) klimat emocjonalny

63

II - Zdolności

- Stymulowanie różnych operacji np.:
 - a) abstrahowanie
 - b) dokonywanie skojarzeń
 - c) rozumowanie dedukcyjne
 - d) metaforyzowanie

64

III – Przewycięzanie przeszkód

- Przewycięzanie sztywności w spostrzeganiu i wykorzystywaniu obiektów
 - a) giętkość myślenia
 - b) „widzenie inaczej”

65
